

Пролунав постріл й тіло пройняв пекучий біль, по обличчю скотилися останні краплі дощу, кричати й плакати просто не залишилося сил. Останні секунди життя сконцентрувалися на спогаді про ікону Божої Матері, яка висіла над обіднім столом, немов оберіг у батьківському домі. Позаду все ще лунали крики комісарів НКВС.

Нат прокинувся в холодному поту, що повз від голих литок і підбирався до самісінького горла. Остогидлий кошмар переслідував його добрячий тиждень. Спати вже не хотілося, але й думати також. Перш за все хотілося вийти на балкон, вкурити цигарку й залити дурний сон гіркою розчинною кавою, яку Нат купив учора по акції в супермаркеті за рогом будинку. Та замість цього він виповз ще з теплого ліжка та поплентався до ванної. Юнак намагався зібрати всі думки до купи, бо зараз вони розбігалися, як дошкільнята, що галасували під вікнами його п'ятиповерхівки в єдиний вихідний.

Годинник на мобільному телефоні вперто показував третю годину ночі. Нат в'яло переступав з ноги на ногу й намагався вдивлятися в своє відображення в дзеркалі ванної кімнати, яке потрібно було б давно вимити від плям зубної пасти. Умиватися також не хотілося, бо гарячу воду відключили ще тиждень тому, як і сподівання на більш-менш людський вигляд.

Раптом юнак різко відсахнувся від дзеркала, протер очі й знову витріщився на відображення: «Нехай мене навіть не переконують ті, хто не вірить, що в дзеркалах захована найсильніша магія. Вона там точно є, адже як пояснити те, що з власного дзеркала, яке я власноруч купив на блошиному ринку, на мене дивиться досі незнайомий чоловік». Нат опустив голову під холодну воду, умив обличчя й декілька разів глибоко вдихнув, але відображення й не думало мінятися. Не міг же він зійти з розуму, поки дійшов від ліжка до ванної. Захотілося так же майстерно вилаятися, як лається у своїх творах Жадан, але таланту вистачило тільки на те, щоб відкрити «Телеграм» та написати Максу: «Ти не повіриш, яка фігня відбувається, чувак».

«Цьому має бути якесь логічне пояснення», — намагався переконати себе юнак. Не можна просто одного дня, а точніше ночі, узяти й прокинутися іншою людиною, спасибі, що хоч не дівчиною. Нат дістав телефон і на підтвердження цього зробив декілька селфі. Ситуація не ставала кращою, з мобільного екрану на нього дивився сонний і незнайомий чоловік. Абсурду додавало й те, що всі інші фотографії на телефоні змінилися й тепер вся «Галерея» була заповнена селфі химери з дзеркала. Нат придивився до свого зображення ще уважніше, укотре протер очі. Радувало тільки те, що відображення точно належало йому й не збиралося відпускати саркастичних коментарів чи жити своїм життям.

Телефон телькнув і на екрані з'явилося повідомлення від Макса: «Ти з глузду з'їхав? Бачив яка година? Що там сталося?». Хто і міг впізнати Ната, то це найкращий друг дитинства, тому хлопець вирішив красномовно відправити зроблене селфі. Відповідь не змусила себе довго чекати. «Кепсько виглядаєш, старий, тобі б поспати, а не турбувати чесних людей о третій годині ночі». «Невже він нічого не помічає?» — почав не на жарт турбуватися юнак. «Це не я. Учора був собою, а сьо-

годні — ні. Ти хіба не бачиш?» — роздратовано відповідав Нат. Він вже нічого не міг збагнути. Здавалося, що власна карма вирішила відігратися на ньому за декілька поколінь наперед і тепер він методично сходить з розуму. «Помічаю тільки те, що кави на ніч тобі досить, завтра поговоримо, не накручуй себе», — абонент не абонент, Нат роздратовано поклав телефон на край ванної.

Подумати тільки, на його голові красувалося темно-русяве волосся, підстрижене під старомодну «макітру», замість шоколадних материнських кучерів. А очі дивилися двома сіро-зеленими блюдцями, ніби шукали відповіді на всі запитання світу одразу. Від карих, трохи розкосих батьківських очей не залишилося й сліду. Рисам колишнього обличчя неначе додалося віку, тепер із дзеркала дивився не двадцятирічний юнак, а мінімум тридцятирічний чоловік. Через деякі пасма волосся почала прорізатися сивина. Усе це, якщо чесно, перегукувалося з магічним реалізмом кінця двадцятого сторіччя, кому, як не студенту-магістру філологічного факультету, це було відомо.

«Може, точно краще поспати, може, це таки сон і зранку все стане на свої місця», — з такими думками Нат поплентався до спальні та забрався у вже охололе нутро ліжка. Завтра все буде зрозуміло, тим паче, через шість годин він має бути на роботі, якщо хоче оплачувати квартиру, комунальні та навчання в університеті.

Навколо темрява, єдиним джерелом рятівного світла є яскраво-жовта лампа, яка звисає з обшматованої стелі. Та мені скоро стає зрозуміло, що навіть вона не зможе мене врятувати від неминучої гибелі.

— Відповідай, собако, хто ще з вашої АРМУ пропагандує так само відкрито фашистсько-націоналістичні ідеї? Яке ти маєш відношення до планування терористичного акту проти великого радянського уряду? Та на тебе навіть бридко витратити патрони.

Чоловік в формі НКВС схопив мене за волосся та зі всією злістю, що притаманна людській породі, ударив головою об стіл. З носа витекла тонка цівка крові, здається, зламав. Руки були безнадійно закуті в кайданки, так само, як і мій голос. Скільки ще життів має бути покладено на руїни української самобутності, щоб вона нарешті змогла виконати завітне «поховайте та вставайте, кайдани порвіте...»? Але померти за волю все-таки краще, ніж жити нічим та сліпим решту життя, тому я просто міцніше стискаю зуби.

Сторожовому псові комісаріату все-таки набридає мене гамселити й він волочить напівсвідоме тіло назад до камери. Тут тхне пліснявою та щурами, сирі бетонні стіни висмоктують в себе останні краплі людської надії.

— Василю. Ей, Васю? Ти ще там живий? — ледь чутний, напівпрозорий голос лунає з сусідньої камери.

— Та певно ж, — ми всі тут привиди наших колишніх «я», але встояти на своєму — це вже справа принципу.

Будильник вперто дзеленчить і знаменує, що надворі вже сьома ранку, а це означає, що потрібно збиратися, якщо не хочеш утратити в пробку. Нат заледве знаходить сили, щоб розплющити очі. Усе тіло ломить так, ніби його нещадно катували всю ніч. Єдине, що йому вдається — змусити себе прийняти душ. На своє непідроб-

не здивування юнак помічає на ребрах декілька свіжих синців, а ніс підозріло по-болює. У дзеркалі відображаються ті ж самі сіро-зелені очі, і це остаточно виводить Ната із рівноваги.

«Та якого ж біса?» — думається юнакові дорогою до метро. «Ну чому саме я?» — намагається збагнути юнак, дожовуючи куплений у сумнівному кіоску круасан. Відповідь так і не з'являється. Світостворення полюбляє грати у свої ігри, не пояснюючи правил наперед, а тільки підступно усміхаючись, ніби все навкруги — це затягнута гра в покер, і воно ось-ось витягне зі свого рукава прихований роял-флеш.

До місця роботи залишалося три ковтки обпікаючої кави й один пішохідний перехід. Нат працював адміністратором в галереї й доволі частенько клеїв молодих філологинь на літературних фестивалях чи авторських читаннях. Він вочевидь захоплювався їхніми мрійливими сукнями й ще мрійливішими поглядами біли робіт Петерсена. Юнак потрапив туди за волею щасливого випадку, ще на третьому курсі університету. Просто одногрупниці Наталі було ні з ким пити ранкову каву на виробничій практиці й вона порекомендувала Ната як висококласного фахівця. Звичайно, він і приблизно не був таким, як розпиналася дівчина, але старанності в нього було за двох.

Наталі вже чекала його за стійкою адміністратора з громіздкою купою паперів. Розгледіти дівчину можна були лише завдяки гриві яскраво-рудого волосся, що майоріло, як полум'я, на тлі бежевих поґрунтованих стін. Наталі ненавиділа каву, цигарки та дівчат, хоча не могла позбутися й однієї з цих залежностей. Вона носила занадто хіпстерські шарфи, знала всі пісні Сплін напам'ять, малювала такі стрілки, що можна було ненароком порізатись, і діставала Ната розповідями про нічні походеньки, а ще намагалася продати свою писанину в якусь другосортну газетку.

— Натаніелю Дмитровичу, яка зустріч. Я була точно впевнена, що мені доведеться звертатися в пошукову службу, якби ти затримався ще хоч на п'ять хвилин, — Наталі ніколи не відрізнялася почуттям такту, хоча її харизма майже повністю це компенсувала.

— Повірити не можу, що ти турбуєшся про когось, окрім себе та свого мейн-куна, який жере за нас двох. — Нату хотілося злитися з найближчою експозицією, але робота є роботою, Наталі залишається Наталі, тому про спокійний день можна лише мріяти.

— Кепсько виглядаєш, котику, але в нас сьогодні купа роботи. Через тиждень у нас відкриття нової виставки. Потрібно організувати грандіозний, приторно-пафосний прийом. Якщо коротко — бойчукізм — синтез українського фольклору та візантійського іконопису, уловив? — Наталі на автоматі заправила пасмо волосся за вухо та по-кошачому примружилась.

— Зроблю вигляд. А що від мене хочуть? — робота Ната дуже часто зводилася до «принеси», «подай», «мило посміхайся», «пробивай квитки», «віднеси ті важелезні рами до підсобки».

— Нічого особливого. Носити цю купу макулатури за мною й замовити шведський стіл на наступний вівторок, а завтра прийняти та розвісити картини за моїм проектом, — Наталі обожнювала роздавати команди й ускладнювати життя Нату.

Юнак навіть не пам'ятав, чому вони здружилися. Їх світогляд надто різнився й, бува, досягав катарсису особистості, коли вони намагалися щось один одному довести. Не дивлячись та це, справи дуету «Н» завжди йшли вгору. Вони ніби розкладали кожне питання на «інь» та «янь», чорне та біле, а потім замазували пробіли

відтінками червоного та вміло втирали носа всім конкурентам. «Як подивитись», — було девізом їх дивної дружби.

Біля стійки адміністратора висіло вінтажне дзеркало, яке принесла Наталі, «щоб зручніше було поправляти макіяж». Нат мимоволі кинув на нього погляд і відсахнувся з несподіванки. Він уже й забув, що має проблему по-серйозніше важкої купи паперу.

— Ти вже від власного відображення шарахаєшся, любчику. Не виспався?

— А ти так тонко вмієш підмічати деталі, — Нат скривив гримасу, але лаятися з Наталі зовсім не хотілося.

— Ти хіба не помічаєш нічого дивного в мені?

— З дивного тут тільки твоя зачіска, я вже три роки кепкую з неї, а ти тільки зараз питаєш. А якщо серйозно, то виглядаєш так, ніби тиждень просидів у карцері. Тобі б у санаторій з'їздити чи щось таке.

«Ти точно ненормальний», — думав про себе Нат. Адже як можуть навіть близькі люди бачити тебе зовсім по-іншому, ніж є насправді?

— Наталі, світло моїх очей, прикрий мене на п'ятнадцять хвилин, потім відпрацюю, треба владнати одну справу, — Нат склав руки в благанні.

— А куди ж ти дінешся, іди вже. Твій час вже пішов, — Наталі завжди намагалася скидатися на головного антагоніста серіалу, але насправді була найспівчутливішою людиною, що картає себе за кожного безпритульного котика, якого зустрічає, і Нат це чудово знав.

— З мене кава, — крикнув, відчиняючи двері, юнак.

На вулиці зривалося на дощ, усі поспішали розбігтися по роботах або кав'ярнях. «Потрібно зателефонувати батькам і попрохати надіслати свої дитячі фотографії, як останній доказ мого здорового глузду», — такою була ідея «х». Але дорогою до кав'ярні йому зателефонував Макс, мав відповісти.

— Я взагалі-то на роботі і дуже зайнятий, — майже правдиво відповів Нат.

— Якщо ти зараз у дорозі за черговою порцією кофеїну, то отримаєш на горіхи, — Макс знав його надто добре, було марно щось приховувати. — Що це вночі ти мені влаштував?

— Важко пояснити без імовірності заgrimіти в Глеваху. Пам'ятаєш ті кошмари? Так ось після одного з них я прокинувся й побачив, що виглядаю зовсім по-іншому. Змінилося все: колір волосся, очей, риси обличчя. Я тепер чужа людина, — для самого юнака це прозвучало, як сюжет дешевої фантастичної комедії.

— Та нічого подібного, яким був, таким і залишився. Нічого ж не змінилося. Це все тобі точно наснилося, старий, — Макс завжди підтримував друга, але це вже виходило за рамки дозволеного.

— Ти не помічаєш, але я то пам'ятаю себе зовсім іншим і навіть не збагну, куди подівся той юнак, що завжди посміхався мені в дзеркалі, а не виглядав як зомбі на півставки, — у самому характері Ната щось змінилося, чутливий, життєрадісний та трохи наївний юнак відчував непритаманну зухвалість та впертість. У нього всередині ніби жило дві окремі людини.

— Не накручуй себе, це просто такий період. Слухай, візьми вихідний, гарно виспись, а по обіді ми сходимо на каву та замовимо піцу. Можемо ходити в кіно, у Марвел вийшов новий фільм, — Макс працював фрілансером та міг собі дозволити позаштатний вихідний.

— Я подумаю, ще ввечері здзвонимось. Без образ тільки, — Нат поклав слухавку.

Хлопець відчував себе останнім пройдисвітом, але більше всього хотілося розібратися в собі. А про вихідний була непогана ідея.

Усередині кав'ярні пахло кавою, корицею, ванільними десертами та ледь вловимими жіночими парфумами і це дарувало особливий психологічний спокій. По радіо Луї Арсмонг наполегливо просив дати його людям волю, а молода бариста покачувала головою йому в такт.

— Вибачте, можна зробити замовлення. Лате на соєвому молоці з солоною карамеллю й американо без молока. З собою, будь ласка.

— Почекайте п'ять хвилин, буде зроблено, – блондинка жваво закружляла біла кавової машини.

Нат зайняв собі місце за барною стійкою біля панорамного вікна. На цьому місці думалося найкраще, але аналізувати ситуацію чомусь не виходило. Єдине, що він міг зробити, — це зависнути на неоновому написі на цегляній стіні «Усе тільки починається». «А це вже ні, усе потрібно закінчувати».

— Ваше замовлення, — прокричала бариста через весь зал. Часу на роздуми вже не залишалося. На «попити каву в спокої» також.

По дорозі до галереї Нат зателефонував мамі, але вона не взяла слухавки. «Точно, у неї урок зараз», – згадав Нат і, напевно б, ляснув себе по лобу, якби руки не були зайняті кавою.

На вулиці почався дощ. Він розпочався раптово й відразу полив зливою, ніби хотів змити з себе цей ранок. За сім хвилин дороги Нат промок до нитки і точно прокинеться завтра застудженим.

— На свій захист можу сказати, що ось твій лате, — Наталі підняла руки доверху, приймаючи переможену позу.

Увесь робочий день пройшов, ніби на автоматі. Папери, замовлення, відвідувачі, незадоволений прайсом на шведський стіл Аристарх Григорович. На вулиці все ще лив дощ. У метро знову була тіснява. У вагоні Нат помітив дівчину, що малювала сплячого поряд хлопця. Зауважив майстерність пропорцій і твердість руки, що не на жарт його здивувало, бо юнак ніколи не брав до рук пензля. У квартирі було холодно та сиро. Нат закинув заморожену піцу в мікрохвильовку й очікував чуда. Чуда не сталося: вона була на смак, як резина. Дивні речі стали відбуватися ближче до восьмої вечора, коли йому зателефонувала мама.

Виявилось, що на всіх фото, які надіслала йому мама в «Телеграм», зображений світловолосий малюк із сіро-зеленими очима. Ніякої схожості. Вони ще поговорили з півгодинки. Мама переповіла найсвіжіші плітки зі вчительської та наостанок запитала:

— Чи все в тебе добре, синку? — вона звучала стурбованіше, ніж зазвичай.

— Звичайно, мамо. Просто трохи втомився. Важкий був день, організовуємо нову виставку. Скоро буду лягати спати, — не міг же він розповісти мамі про свою проблему, у неї і так серце слабке, не можна зайвий раз турбувати.

— Тоді на добраніч, синку, тато передає свої вітання.

— На добраніч, мамо, люблю вас.

Годинник пробив дев'яту, Нат намагався сконцентруватися на новому серіалі від Нетфлікс, але сюжет був надто очевидним, а актори відверто перегравали. На кухні закипів чайник. Юнак заварив собі чорного чаю та вийшов на балкон. Він слугував йому прихистком, коли тікати вже було нікуди, від себе ж не втечеш. Нат притягнув туди крісло та маленький журнальний столик, на якому ще досі стояла попільничка. Не вистачало тільки цигарки, але він кинув палити декілька місяців тому з чистого принципу. Дощ, здавалось, почав лити ще сильніше. Місто почало перетворюватися у східноєвропейську Венецію. Ось-ось вода заповнить всі водостоки, перші поверхи будинків, а потім візьметься за їх мешканців та виміє з голів

увесь бруд. Було б непогано.

Художню студію заливає ранкове світло. Ряд пошарпаних, але рідних мольбертів стоїть навпроти напівкруглих вікон. Стіни свіжопогрунтовані. На підвіконнях, столах і підставках розсипані десятки тюбиків масляної фарби, на вчительському столі розкладений цілий набір темпер. У студії стоїть їдкий запах розчинника.

Михайло Львович ліниво потягує ранкову каву за своїм столом. Заняття почнуться через пів години. Оксана сидить за здоровезним полотном і час від часу кидає на мене погляд поверх мольберту. Її дотепна наївність проходить золотою ниткою через кожну власноруч створену роботу.

Іван, як завжди, запізнюється. Б'юсь об заклад, що рівно через п'ять хвилин після початку заняття він забіжить до студії й буде розповідати про свою неймовірну причину запізнення.

Ми — творці великого майбутнього, наші фрески немовби імена в історії, викарбувані на вологих стінах та стелях.

Нат прокинувся від нещадного болю в шиї. Засинати в кріслі на балконі було не найкращою ідеєю. Годинник показував шосту ранку. О десятій годині мали привезти картини, у нього ще була купа часу. Юнак, на диво, почувався здоровим і сповненим енергії. Нашвидкуруч він прийняв душ та розправився зі сніданком. Навіть погода пішла йому назустріч. Сонце стрибало сонячними зайчиками з калюжі на калюжу, а надворі пахло свіжістю.

До галереї він прибув о пів на десяту. На дверях висіла табличка «зачинено, вибачте за незручності», а в самій галереї кипіла робота. Наталі всюди носилася зі своїм проєктом, а Аристарх Григорович невдоволено з'ясовував стосунки з кимось по телефону.

— Невже це «прихід Христа до народу»? — Наталі була у своєму репертуарі.

За десять хвилин до десятої прибули вантажники й привезли картини. «Тільки обережніше заносьте, вони безцінні», — Аристарх Григорович умів додавати всьому значимості. Картини були загорнуті у білі бавовняні полотна. Ната, як головного «важкоробочого», змусили їх розгортати та вішати під пильним керівництвом Наталі. Через дві години все було майже готове. Залишалося повісити декілька картин. «Перлини колекції», — так їх ласкаво називала дівчина.

Нат розгорнув картину й почув голос Наталі за спиною. Моя улюблена «Портрет Седляра». Юнака ніби пробило током, на чолі виступив холодний піт.

— У вас з ним є якась непідробна схожість, скоріше на енергетичному рівні. Ось моя бабка, вона екстрасенс в третьому поколінні... — Наталі не встигла договорити, бо Нат зблід і повільно сповзав по стіні на підлогу.

Голова йшла обертом, у скронях пульсувала кров, а далі все заповонила пітьма. Останнє, що він почув було: «Аристарху Григоровичу викликайте швидку».

Повсюди цвіли вишні. З хати пахло червоним борщем з печі. Мати визирнула з вікна й покликала нас із батьком до столу. Удома затишно та безпечно, нічого по-

ганого просто не може статися, якщо поруч батьки, а тобі п'ять років. Наді мною висить ікона Божої Матері, мама говорить, що вона нас захищає від лихого ока й напастей.

— Мамо, я хочу малювати, — тягнуся до рідненької своїми рученятами.

— Потерпи, Васильку, ось продамо городини в місті та купимо тобі фарби, — вона дивиться на мене ніжно своїми сіро-зеленими очима та зі смішком розтріпує мою русяву шевелюру.

Починає нестерпно боліти голова, а в очах темніє. На обличчя падають холодні краплі дощу. Тхне порохом та кров'ю. У грудях діра від гвинтівки. Матір Божа, як же я хочу жити.

Розплющую очі в білосніжному ліжку, навколо сніжно-білі стіни й від цього ріже в очах. Дихається напрочуд легко. Рудоволоса дівчина нависла наді мною, у її очах непідробне хвилювання.

— Нату, Боже мій, Нату! Як ти? Ти так нас налякав? Із завтрашнього дня точно вихідний. Я тобі пришлю сайт одного класного санаторію.

Я поняття не маю, чому вона називає мене Натом. І як я тут опинився. Сумніваюся, що надворі 1937-й рік, і це мене відверто лякає. Із дзеркала на мене дивиться двадцятирічний юнак з шоколадним кудрявим волоссям та трохи розкосими карими очима.

— Тобі так пощастило, Нат, — щебетала незнайома красуня.

— Це вже як подивитися. Нагадай, як тебе звуть?

To be continued...